

Henvendelse til Stortinget og Nakstadutvalget vedrørende Energimeldingen «Meld. St. 36 (2020–2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser»

Behov for endring av energiregelverket

Med denne henvendelsen vil vi adressere konkrete behov for endring og tilpasninger av regelverket som regulerer innfasing og bruk av lokale fornybare energiresurser og omsetting av fleksibel energibruk. Vi ønsker å bidra med forslag til hvordan en framtidsrettet regulering skal gi insentiv for elektrifisering og avkarbonisering av energisektoren med utnyttelse av fornybare lokale energisystem i samsvar med Energimeldingens intensjon og det grønne skiftet. Henvendelsen er adressert til Stortinget og Nakstad-utvalget.

Gjennom nasjonal Klimaplan 2021 – 2030 og Energimeldingen Meld. St. 36 (2020–2021) «Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser» er det tydelige føringer for et grønt skifte, samtidig som de beskriver hvordan dette kan gi nasjonal verdiskaping. Denne synergien mellom omstilling og verdiskaping er svært sentral da det her ligger store muligheter for norsk kompetanse, teknologi og klimagevinster. Dette er også viktig for å kunne øke utnyttelse av lokal fornybar energi og effektiv deling av lokale energiresurser. For å mobilisere omkring dette er det et stort behov for et framtidsrettet og fleksibelt regelverk med presise rammevilkår.

Energiloven regulerer tradisjonell produksjon, transport og forbruk av elektrisk kraft. Dette regelverket med forskrifter har imidlertid behov for en revisjon for å fremme omstillingen til et elektrifisert lavutslippssamfunn. Erfaringer fra pågående pilot- og forskningsprosjekter med demonstrasjoner og teknologiutvikling dokumenterer at regulatoriske endringer er nødvendige. Gitt at endringer blir realisert, er vår oppfatning at det gir betydelig økt sannsynlighet for å lykkes med målbildet for verdiskaping slik som presentert i rapporten «Grønne elektriske verdikjeder» fra juni 2020.

I nye energisystem vil mye fornybar kraftproduksjon skje desentralt, altså nært eller hos forbruker. Dette vil føre til endret bruk av strømmettet og gi insentiv til lokal omsetning av energi gjennom utvikling av energismarte byer og lokale energisamfunn (EU: Energy Communities). En kritisk suksessfaktor for å realisere dette er et regelverk som gir framtidsrettede og forutsigbare insentiver. Det sentrale i denne vurderingen er at regelverket skal fremme et grønt skifte med eksisterende strømmnett som katalysator og muliggjør.

En slik betraktning av energisystemet er avgjørende for å lykkes. Dette inkluderer et regulatorisk rammeverk som får fram verdien av det de ulike aktørene bidrar med til et grønt skifte. Gitt at dette blir en realitet så vil blant annet fleksibilitet fra forbrukere bli nyttiggjort og avlaste strømmettet og slik gi insentiv til raskere og mer kostnadseffektiv elektrifisering.

I byutvikling og områdeutvikling legges det stor vekt på å ta i bruk rasjonelle og framtidsrettede grønne energiløsninger. Gjennom samhandling mellom bygg og lokale batteri/energianlegg vil områder avhjelpe høylastperioder i nettet og samtidig produsere fornybar kraft når denne er tilgjengelig.

Samarbeid mellom offentlig sektor, privat næringsliv og universitet- og høyskolesektoren i innovasjonsprosjekter er av høy verdi for å akselerere denne utviklingen. Dagens regelverk gjør det vanskelig å gjennomføre pilotprosjekter innen fleksibilitet, lokal produksjon og lagring. Slike prosjekter er avhengige av dispensasjoner som er svært tidkrevende og hemmer gjennomføringen. Dette er kritisk for å møte Norges ambisjoner om å øke vår portefølje fra EUs forskningsprogram Horisont Europa. Her er innovasjonsprosjekter på energiområdet i stor grad demonstrasjonsprosjekter med mål om å demonstrere fremtidens energiløsninger i praksis. Uten å endre dagens regelverk vil det bli vanskelig å nå målene om norsk deltakelse i Horisont Europas energiprosjekter.

El-batterier, termiske lager og smarte styringssystem som benyttes i tilknytning til lokal strømproduksjon vil dempe behovet for omfattende nettutbygging. Utviklingen av slik fleksibilitet forutsetter markedsdesign og regulering med verdsetting av fleksibilitet og sektorkobling. Med riktig regulering og insentivstruktur kan byer og utbyggere realisere energisystem med samhandling mellom bygg og lokale energiressurser. Dette gir bedre bruk av eksisterende strømnnett, mer fornybar kraftproduksjon, mer fleksibelt og energieffektivt forbruk og derigjennom reduserte utslipp.

En global observasjon ved det grønne skiftet er at elektrifisering, digitalisering og lokal produksjon av kraft utvikles raskt.

Det grønne skiftet gir mulighet for nye forretningsområder innen kraftproduksjon- og distribusjon koblet mot bruksområder som transport, bygninger og industri.

Her ser vi utviklingen av ambisiøse klimamål fra European Green Deal og EUs industristrategi. Samtidig driver teknologiutviklingen frem digitale, distribuerte og effektive løsninger i energisystemet. Dette gir raskt fallende kostnader og et økende marked for fornybar energi globalt. For Norge er tidsvinduet for å bli offensiv ledende på dette området relativt begrenset. Dette understreker behovet for en rask og konstruktiv evaluering av den situasjon og de forslag som vår henvendelse beskriver.

Det grønne skiftet vil på mange områder være grensesprengende mot eksisterende reguleringer og praksis. Dette skaper krevende prosesser der det nå er avgjørende at det politiske miljøet gir tydelige føringer.

Kort oppsummert er det avgjørende med et framtidsrettet og forutsigbart regelverk som bidrar til følgende utvikling:

- Virkemidler og rammevilkår som motiverer til investeringer i lokal fornybar energi og forbruksfleksibilitet
- Byer og lokalsamfunn representerer sterke drivkrefter i realiseringa av det grønne skiftet. Regelverket må bidra til å styrke deres gjennomføringskraft –gjennom koordinerte reguleringer (Plan og Bygningslov, Energiloven, El-tilsyn, nettregulering, sektorkobling etc.).
- Lokal strømproduksjon på bygg tilhørende naboer, får energien transportert i nettselskapets strømnnett eller egen kabel – i en avgiftsstruktur med klare insentiv for slik lokal produksjon.
- Tariffer og avgifter for strøm er et komplekst tema med lang historie. Det er viktig at denne strukturen blir utviklet i samsvar med de mål som skal oppnås med et grønt skifte.

Ut fra dagens regelverk opplever aktørene en virkelighet der ufullstendige løsninger blir valgt. Dette kan være reduksjon/struping av produksjon for å opptre innen dagens nasjonale effektrammer og slik avgrense tilgjengelig produksjonspotensiale. Dette gir en ikke-optimal omgjøring til termisk energi for leveranse til nabobygg der en kunne levert høyverdig elektrisk energi i en mer fleksibel modell.

Det er nå en klar mobilisering fra EU med en rekke iverksatte og planlagte reguleringer og stimuli. Norge vil fremdeles kunne stå som en "front-runner", slik vi gikk i front da kraftmarkedet ble etablert i 1991. Nå som da er det mulighet for økt verdiskaping der ny teknologi utvikles, nye forretningsmodeller og norsk teknologilederskap nasjonalt og globalt.

Her må vi som nasjon ikke bli avgrenset gjennom et utdatert regelverk, men heller skape rammer som tilrettelegger for at Norges innovasjonskraft og kompetanse kan gi næringslivet mulighet til å innta en ledende rolle i det globale skiftet.

Behovet for økt fornybar energi og smart energibruk er så tydelig at vi må tilrettelegge for at alle muligheter for lokal produksjon og distribusjon løftes fram. Dette forutsetter at regelverket oppdateres og fornyes.

Konkret må regelverket endres i retning av:

1. Netteier gis større myndighet til å etablere løsninger basert på lokale forhold.
2. Alle lokale energiresurser får levere inn på lokalt nett til vilkår som fremmer et grønt skifte.
3. Nabolag (Energy Communities) gis insentiv til energiutveksling og energideling, samt utvikle tekniske strukturer som tilrettelegger for fleksibilitet med netteier eller via tredjepart.
4. Nabolag gis tillatelse til å optimalisere sin samhandling med for eksempel felles batteri (lokal energibank) eller andre effektdempende tiltak med bedre avgifts- og regulatoriske rammer.
5. Reguleringen gir insentiv til at aktører finner det lønnsomt å utvikle nye markedsplasser, produkt og tjenester som støtter sektorkopling (elektrisitet, varme kjøling).
6. Reguleringen er forutsigbar og framtidsrettet slik at den gir trygghet for teknologiutvikling og senere skalering i et marked.

Gjennom slik tilpassing vil norsk næringsliv gis et bedre utviklet hjemmemarked, noe som i stor grad bidrar til ytterligere utvikling av kompetanse for høy verdiskaping i et voksende globalt marked.

Følgende aktører tilslutter seg henvendelsen.

Rita Ottervik
Ordfører
Trondheim kommune

Tore O Sandvik
Fylkesordfører
Trøndelag fylkeskommune

Anne Borg
Rektor
NTNU

Berit Rian
Leder i arbeidsutvalget i
Næringsalliansen for Trøndelag og adm.dir. i
Næringsforeningen i Trondheimsregionen